

WYROK

W IMIENIU RZECZYPOSPOLITEJ POLSKIEJ

Dnia 26 listopada 2014r.

Sąd Okręgowy w Poznaniu w IV Wydziale Karnym Odwoławczym w składzie:

Przewodniczący SSO Dariusz Śliwiński

Sędziowie SSO Ewa Taberska (spr.)

SSO Hanna Bartkowiak

Protokolant prot. sąd. M. W.

przy udziale Prokuratora Prokuratury Okręgowej Bogusława Tupaja

po rozpoznaniu w dniu 26 listopada 2014r.

sprawy **T. N. i B. P.**

oskarżonych z art. 13 § 1 kk w zw. z art. 286 § 1 kk

z powodu apelacji wniesionej przez obrońcę oskarżonych

od wyroku Sądu Rejonowego w Wągrowcu, VII Zamiejscowy Wydział Karny z/s w C.

z dnia 4 sierpnia 2014 r. sygn. akt VII K 1088/13

uchyla zaskarżony wyrok i sprawę przekazuje Sądowi Rejonowemu w Wągrowcu do ponownego rozpoznania.

H. B. D. E. T.

UZASADNIENIE

Wyrokiem z dnia 4 sierpnia 2014 r. Sąd Rejonowy w Wągrowcu VII Zamiejscowy Wydział Karny z siedzibą w C. (sygn. akt. VII K 1088/13):

- uznał oskarżonego T. N. za winnego tego, że w okresie od 27 marca 2013 roku do 10 kwietnia 2013 roku, na terenie Gminy B. i Gminy K. działając wspólnie i w porozumieniu z B. P. w celu osiągnięcia korzyści majątkowej, usiłował wprowadzić w błąd pracownika Centrum Likwidacji S. (...)U.S.A i doprowadzić ich do niekorzystnego rozporządzenia mieniem tej firmy przez zapłatę nienależnego odszkodowania w kwocie 2 700 zł za kolizję drogową, która miała miejsce w dniu 13 marca 2013 roku na drodze relacji G.-W. w gminie B. w ten sposób, że po wcześniejszym uzgodnieniu z B. P. i zgłoszeniu przez nią w dniu 27 marca 2013 roku za pomocą infolinii telefonicznej pracownikowi Centrum Likwidacji S. U. T..U.S.A szkody w pojeździe F. (...) o numerze rejestracyjnym (...) mającą powstać w następstwie kolizji drogowej w dniu 13 marca 2013 r. na drodze relacji G.-W. w gminie B. z pojazdem marki S. (...) o numerze rejestracyjnym (...) i przekazania przez B. P. w dniu 03.04.2013 roku podpisanego wcześniej przez nią i siebie oświadczenia o okolicznościach zdarzenia mające być podstawą do wypłacenia odszkodowania tytułem ubezpieczenia komunikacyjnego OC nr (...) posiadacza pojazdu marki S. (...) nr rej. (...) w kwocie 2 700 zł, w dniu 27 maja 2013 roku przekazał pracownikowi U. T..U.S.A oświadczenie uczestnika kolizji drogowej, w którym potwierdził informacje przekazane wcześniej przez B. P., a faktycznie uszkodzenia pojazdu nie powstały w okolicznościach podanych na zgłoszeniu działając na szkodę (...)U.S.A w Ł. jednak zamierzonego celu nie osiągnął z uwagi na odmowę wypłaty odszkodowania przez (...)U.S.A w Ł., tj. przestępstwa z art. 13 § 1 k.k. w zw. z art. 286 § 1 k.k. i za przestępstwo to na podstawie art.

14 § 1 k.k. w zw. z art. 286 § 1 k.k. i art. 33 § 2 k.k. wymierzył mu karę 1 roku i 4 miesięcy pozbawienia wolności oraz 50 stawek grzywny po 30 zł;

- Uznał oskarżoną B. P. za winną tego, że w okresie od 27 marca 2013 roku do 10 kwietnia 2013 roku, na terenie Gminy B. i Gminy K. działając wspólnie i w porozumieniu z T. N., w celu osiągnięcia korzyści majątkowej, usiłowała wprowadzić w błąd pracowników Centrum Likwidacji S.(...).U.S.A i doprowadzić ich do niekorzystnego rozporządzenia mieniem tej firmy przez zapłatę nienależnego odszkodowania w kwocie 2 700 zł za kolizję drogową która miała miejsce w dniu 13 marca 2013 roku na drodze relacji G.-W. w gminie B. w ten sposób, że w dniu 27 marca 2013 roku po wcześniejszym uzgodnieniu z T. N. za pomocą infolinii zgłosiła telefonicznie pracownikowi Centrum Likwidacji S.U. T..U.S.A szkodę w pojeździe F. (...) o numerze rejestracyjnym (...) mającą powstać w następstwie kolizji drogowej w dniu 13 marca 2013 r. na drodze relacji G.-W. w gminie B. z pojazdem marki S. (...) o numerze rejestracyjnym (...), a w dniu 03.04.2013 roku przekazała podpisane wcześniej przez siebie i T. N., oświadczenie o okolicznościach zdarzenia miejsca mające być podstawą do wypłacenia odszkodowania tytułem ubezpieczenia komunikacyjnego OC nr (...) posiadacza pojazdu marki S. (...) nr rej. (...) w kwocie 2 700 zł, co zostało potwierdzone w dniu 27 maja 2013 roku przez T. N. przekazaniem pracownikowi U. T..U.S.A oświadczeniem uczestnika kolizji drogowej, a faktycznie uszkodzenia pojazdu nie powstały w okolicznościach podanych w zgłoszeniu działając na szkodę (...).U.S.A w Ł. jednak zamierzonego celu nie osiągnęła z uwagi na odmowę wypłacenia odszkodowania przez (...) w Ł. tj. przestępstwa z art. 13 § 1 k.k. w zw. z art. 286 § 1 k.k. i za przestępstwo to na podstawie art. 14 § 1 k.k. w zw. z art. 286 § 1 k.k. i art. 33 § 2 k.k. wymierzył jej karę 1 roku i 2 miesięcy pozbawienia wolności oraz 40 stawek grzywny po 20 zł;
- na podstawie art. 69 § 1 k.k. i art. 70 § 1 pkt 1 k.k. wykonanie orzeczonej kary pozbawienia wolności zawiesił oskarżonemu T. N. warunkowo na okres lat 5 tytułem próby,
- na podstawie art. 69 § 1 k.k. i art. 70 § 1 pkt 1 k.k. wykonanie orzeczonej kary pozbawienia wolności zawiesił oskarżonej B. P. warunkowo na okres lat 3 tytułem próby,
- na podstawie art. 627 k.p.k. zasądził od oskarżonych na rzecz Skarbu Państwa zwrot kosztów procesu w kwocie 942,42 zł, dzieląc je między nimi na podstawie art. 633 k.p.k. po 1/2, na podstawie art. 624 § 1 k.p.k. zwolnił oskarżoną B. P. z kosztów postaci wynagrodzenia obrońcy z urzędu i na podstawie art. 1, art. 2 ust. 1 pkt 4 i art. 3 ust. 1 ustawy o opłatach w sprawach karnych wymierzył oskarżonemu T. N. 600 zł opłaty, a oskarżonej B. P. 460 zł opłaty;
- na podstawie § 14 ust. 2 pkt 1 oraz § 16 i § 19 pkt 1 rozporządzenia Ministra Sprawiedliwości z dnia 28.09.2002 r. w sprawie opłat za czynności adwokackie oraz ponoszenia przez Skarb Państwa kosztów nieopłaconej pomocy prawnej udzielonej z urzędu przyznał adw. A. C. kwotę 570,72 zł tytułem kosztów obrony z urzędu.

Powyższy wyrok został zaskarżony w całości przez obrońcę oskarżonych, który zarzucił rozstrzygnięciu:

1. obrazę przepisów prawa procesowego, która mogła mieć wpływ na treść zaskarżonego orzeczenia, tj. art. 5 § 2 k.p.k. poprzez jego niezastosowanie i nie rozstrzygnięcie niedających się usunąć wątpliwości na korzyść oskarżonych,
2. obrazę przepisów prawa procesowego, która mogła mieć wpływ na treść zaskarżonego orzeczenia tj. art. 7 k.p.k. poprzez uznanie za niewiarygodne zeznań świadków A. S. i Z. S. tylko na tej podstawie, że A. S. jest konkubentem oskarżonej B. P., a nadto poprzez lakoniczne stwierdzenie, że zeznania świadka A. S. są częściowo sprzeczne z zeznaniami Z. S., bez precyzyjnego wskazania na czym sprzeczności zeznań tych świadków polegają,
3. obrazę przepisów prawa procesowego, która mogła mieć wpływ na treść zaskarżonego orzeczenia tj. art. 7 k.p.k. poprzez uznanie obu opinii biegłego za wiarygodne tj. opinii zasadniczej i opinii uzupełniającej mimo, że opinię zasadniczą biegły oparł na nieistniejących dowodach w postaci zeznań złożonych przez oskarżonych we wstępnej fazie postępowania przygotowawczego,

4. obrazę przepisów prawa procesowego, która mogła mieć wpływ na treść zaskarżonego orzeczenia tj. art. 7 k.p.k. poprzez niedanie wiary wyjaśnieniom oskarżonych co do przebiegu kolizji, choć powołany w sprawie biegły sądowy potwierdził, że do uderzenia samochodu oskarżonej w drzewo doszło i tym samym wyjaśnienia oskarżonych w części są wiarygodne.

Obrońca oskarżonych wniósł o zmianę zaskarżonego wyroku i uniewinnienie oskarżonych od zarzucanych im czynów, ewentualnie o uchylenie wyroku i przekazanie sprawy Sądowi I instancji do ponownego rozpoznania. Jednocześnie obrońca wniósł o przyznanie mu kosztów obrony obojga oskarżonych w postępowaniu przed Sądem II instancji według norm przepisanych.

Sąd Okręgowy zważył co następuje:

Apelacja obrońcy oskarżonych, a w szczególności jej końcowy wniosek o uchylenie zaskarżonego wyroku i przekazanie sprawy Sądowi I instancji do ponownego rozpoznania okazał się zasadny.

Na wstępie stwierdzić należy, polska procedura karna wyłącza możliwość odczytywania zeznań złożonych w charakterze świadka przez osobę, która następnie uzyskała status oskarżonego. Wprawdzie sąd może za zgodą stron odczytać na rozprawie głównej wszelkie protokoły przesłuchania świadków i oskarżonych, sporządzone w postępowaniu przygotowawczym, albo w innym postępowaniu przewidzianym przez ustawę, jednakże nie dotyczy to sytuacji, w której nastąpiła zmiana roli procesowej ze świadka na oskarżonego, o czym stanowi art. 389 § 1 k.p.k. zezwalając w takiej sytuacji jedynie na odczytywanie i to w odpowiednim zakresie, protokołów, ale wyjaśnień, złożonych przez oskarżonego.

Z powyższego wprost zatem wynika, że wypowiedzi oskarżonego, których udzielił on będąc przesłuchiwany w charakterze świadka, nie posiadając jeszcze statusu podejrzanego, czy oskarżonego, nie mogą w żaden sposób zostać następnie wykorzystane, jako materiał dowodowy w danej sprawie.

W niniejszej sprawie analiza zebranego materiału dowodowego oraz treść uzasadnienia zaskarżonego wyroku prowadzi do wniosku, iż Sąd Rejonowy swoje orzeczenie oparł w istotnej części na treści sporządzonej w sprawie opinii biegłego sądowego z zakresu techniki samochodowej i ruchu drogowego, techniczno – kryminalistycznej rekonstrukcji wypadków drogowych inż. C. K. z dnia 19 października 2013 r. oraz opinii uzupełniającej z dnia 30 czerwca 2014 r.

Zdaniem Sądu Okręgowego postępowanie Sądu I instancji okazało się nieprawidłowe. Lektura przedmiotowej opinii z dnia 19 października 2013 r. prowadzi bowiem do wniosku, iż biegły wnioski opinii oparł m. in. na zeznaniach złożonych przez T. N. z dnia 05.09.2013 r. (k. 69 – 70) i B. P. z dnia 11.09.2013 r. (k. 76 – 78) przesłuchiwanym w postępowaniu przygotowawczym (...) 367/13 w charakterze świadków, nie osiągając na tym etapie statusu osób podejrzanych.

Sąd I instancji wprawdzie dostrzegł tę okoliczność, w efekcie czego postanowieniem z dnia 5 czerwca 2014 r. dopuścił dowód z uzupełniającej opinii biegłego C. K. na okoliczność ustalenia czy uszkodzenia powstałe w pojeździe marki F. (...) mogły powstać w wyniku zdarzenia przedstawionego w takim kształcie jak w wyjaśnieniach oskarżonych. W uzasadnieniu przedmiotowej decyzji, Sąd I instancji wskazał, iż opinia z dnia 19 października 2013 r. została sporządzona przez biegłego w wykorzystaniem materiału dowodowego w postaci zeznań świadków T. N. i B. P., a skoro obecnie osoby te są oskarżonymi, nie jest możliwe korzystanie z ich zeznań składanych w charakterze świadków.

Jakkolwiek zatem Sąd Rejonowy w ujęciu formalnym baczyl na treść przepisu art. 389 § 1 k.p.k., to jednak materialnie całkowicie je zignorował, dopuszczając się w konsekwencji naruszenia powołanego powyżej przepisu postępowania karnego.

Powszechnie przyjęta wykładnia powyższego przepisu art. 389 § 1 k.p.k. harmonizuje z doniosłym i wielorako uzasadnionym zakazem przesłuchiwania oskarżonego w charakterze świadka w jego własnej sprawie (por. stwierdzenie zawarte w uzasadnieniu uchwały Sądu Najwyższego z dnia 20 czerwca 1991 r. I KZP 12/91, OSNKW

1991/10-12/46). Oczywiście jest przecież to, że odczytywanie i wykorzystywanie zeznań złożonych przez oskarżonego w charakterze świadka oznaczałoby naruszenie tego zakazu. Natomiast zarówno w doktrynie, jak i orzecznictwie Sądu Najwyższego od dawna ugruntowany jest pogląd, iż zasady tej nie można naruszać zarówno wprost, jak i w sposób pośredni.

W świetle dyspozycji art. 389 § 1 k.p.k. dowodowe znaczenie, zdaniem Sądu Odwoławczego, mogą mieć w procesie karnym takie, i tylko takie, oświadczenia oskarżonego, które zostały przezeń złożone w charakterze oskarżonego. Logicznym jest w ocenie Sądu II instancji, że celem omawianego zakazu jest konieczność całkowitego wyeliminowania przedmiotowych zeznań i brak możliwości czynienia na ich podstawie jakichkolwiek ustaleń w sprawie, w tym również ustaleń na podstawie opinii biegłego. Pamiętać należy, że w przypadku zaistnienia takiej sytuacji (zmiany ról procesowych) sąd w ogóle nie zapoznaje się z zeznaniami osoby, która na etapie postępowania rozpoznawczego występuje w charakterze oskarżonego, tak aby nawet podświadomie nie pozostawać pod ich wpływem, w procesie wyrokowania.

Trudno również wyobrazić sobie możliwość podziału opinii biegłego oraz wniosków na część wadliwą (sporządzoną w oparciu o zeznania T. N. i B. P. złożone na etapie postępowania przygotowawczego) i część prawidłową (opracowaną na podstawie możliwego do wykorzystania materiału dowodowego) i czynienie ustaleń w oparciu o tę ostatnią.

Wprawdzie Sąd I instancji dopuścił dowód z uzupełniającej opinii biegłego nakazując, aby biegły przy wydaniu tej opinii pominął materiał dowodowy w postaci zeznań złożonych w charakterze świadków T. N. i B. P. to jednak zdaniem Sądu Okręgowego, nie sposób przyjąć w sposób pewny, iż biegły w istocie był w stanie oddzielić wiedzę o faktach, którą uzyskał na podstawie zeznań T. N. i B. P. jako świadków, od tego co ocenił na podstawie ich obecnych wyjaśnień, jako oskarżonych. W ocenie Sądu ad quem, w zaistniałej sytuacji nie można w sposób absolutnie pewny założyć, iż biegły opiniujący w oparciu o zeznania T. N. i B. P. jako świadków i mający już wyrobiony pogląd na przebieg zdarzenia w istocie był w stanie obiektywnie dokonać ponownej analizy przebiegu zdarzenia z całkowitym pominięciem zeznań obecnych oskarżonych, zwłaszcza że twierdzenia T. N. i B. P. były jedynym osobowym materiałem dowodowym, na którym mógł oprzeć się biegły sporządzając przedmiotową ekspertyzę.

Sąd Odwoławczy podkreśla, iż wykorzystanie tak sporządzonej opinii stanowiło w istocie naruszenie zakazu dowodowego, stanowiącego immanentny element prawa do obrony w rozumieniu art. 6 k.p.k. Jako świadkowie bowiem T. N. i B. P. mieli obowiązek mówienia prawdy pod rygorem odpowiedzialności karnej, natomiast w chwili uzyskania procesowego statusu oskarżonych, zostali oni wyposażeni w szereg uprawnień, w tym odmowę składania wyjaśnień.

Dlatego też Sąd Okręgowy przyznając, iż doszło do naruszenia przez Sąd I instancji przepisu art. 389 § 1 k.p.k., uchylił zaskarżony wyrok, zaś sprawę niniejszą przekazał Sądowi Rejonowemu w Wągrowcu do ponownego rozpoznania.

W związku z powyższym, rozprawianie się przez Sąd Odwoławczy z pozostałymi sformułowanymi we wniesionej apelacji zarzutami jest w chwili obecnej przedwczesne.

Rozpoznając zaś ponownie sprawę, Sąd I instancji winien w pierwszej kolejności podjąć decyzję o przeprowadzeniu dowodu z nowej opinii biegłego sądowego z zakresu techniki samochodowej i ruchu drogowego, techniczno – kryminalistycznej rekonstrukcji wypadków drogowych na okoliczność ustalenia czy uszkodzenia powstałe w pojeździe marki F. (...) mogły powstać w wyniku zdarzenia przedstawionego przez jego uczestników. Wydając decyzję w powyższym zakresie Sąd Rejonowy winien zwrócić powołanemu biegłemu uwagę, aby nie poddawał analizie tego, co o okolicznościach zdarzenia mówiły osoby, których status w prowadzonym postępowaniu uległ zmianie - ze świadka na oskarżonego/podejrzanego. Należałoby rozważyć takie zabezpieczenie protokołów przesłuchania świadków, których zeznania są objęte zakazem dowodowym, aby biegły sporządzający nową opinię nie miał do nich dostępu.

Po przeprowadzeniu zaś pełnego postępowania dowodowego, Sąd Rejonowy winien dokonać oceny zgromadzonego w sprawie materiału dowodowego zgodnie z określonymi w art. 7 k.p.k. wymogami, prawidłowo ustalić stan faktyczny

przedmiotowej sprawy i rozważyć, czy zebrany w sprawie materiał dowodowy pozwala na uznanie oskarżonych za winnych dokonania zarzucanych im czynów, czy też nie.

Sporządzając natomiast pisemne uzasadnienie wydanego wyroku, Sąd Rejonowy winien dokładnie i szczegółowo przedstawić dokonaną przez siebie ocenę materiału dowodowego, dokonane na jego podstawie ustalenia faktyczne, uzasadnić zastosowaną do ewentualnie przypisanych oskarżonym czynów kwalifikację prawną, jak i wymierzoną karę z uwzględnieniem wszystkich dyrektyw obowiązujących w tym przedmiocie tak, aby rozpoznając możliwe przyszłe apelacje, Sąd Odwoławczy mógł dokonać oceny prawidłowości rozumowania Sądu I instancji.

H. B. D. E. T.